

TÁRSAS KAPCSOLATOK, BARÁTOK

KIBŐL LESZ A JÓ BARÁT?

A modul szerzői: Simon Gabriella
Nagy Ilona

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK

7. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	Tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
I. RÁHANGOLÁS, A FELDOLGOZÁS ELŐKÉSZÍTÉSE					
I/1 Bevezető bizalomjáték					
A	Bevezető játék – bizalomjáték. Vakvezetés párokban: kézfogással, irányítással, könyök érintésével, félidőben szerepcserével. Kétszer játszunk el. Kétszer 5-6 perc a játék, 2-3 perc a párok kialakítása. 15 perc	Kölcsönösség, bizalom, visszajelzések megértése, énkép formálódása, együttműködés, támogató és támogatásra szoruló ember helyzetének megélése	Páros munka – drámajáték		P1 (Vakvezetés – játékleírás)
B	Vakvezető bizalomjáték mutatóujjak érintésével, félidőben szerepcserével. Kétszer játszunk el. Kétszer 5-6 perc a játék, 2-3 perc a párok kialakítása. 15 perc	Önmagam és a másik rezdüléseinek észrevétele	Páros munka – drámajáték		P1 (Vakvezetés – játékleírás)
I/2 Tapasztalatok, benyomások					
A	A tanulók kicserélik egymással tapasztalataikat, benyomásaikat. A lehetséges kérdések a következők: „Milyen volt világtalannak lenni? Milyen érzés volt vezetni, társad ‚szemének‘ lenni? Ismersz-e valakit, aki gondoskodik egy másik személyről, illetve aki támogatásra szorul?” stb. 15 perc	Egymásrataltság megtapasztaltatása, bizalom erősítése, felelősség, érzések kifejezése	Frontális osztálymunka – beszélgetés		

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	Tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	<p>Tapasztalatok, benyomások kicserélése az A változatnál feltüntetett kérdések alapján. (Először a párok tagjai egymással, majd az egész osztály együtt.) Azokon kívül feltehetőek még a következő kérdések is: „Mi segített, mi zavart a tájékozódásban? Számíthatnál-e a társadra? Milyen a jó társ, a jó vezető ebben a helyzetben?”</p> <p>15 perc</p>	<p>Egymásrataltság megtapasztaltatása, bizalom erősítése, felelősség, kiszolgáltatottság megtapasztalása, érzések kifejezése</p>	<p>Páros munka – megbeszélés Frontális osztálymunka – megbeszélés</p>		
II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA					
II/1 Közmondások értelmezése a barátságról					
	<p>A tanár a terem négy sarkában elhelyez egy-egy közmondást transzparensen. A tanulók kiválasztják a nekik leginkább tetsző közmondást, beállnak abba a sarokba, ahol az adott közmondást tartalmazó transzparens található. Az azonos közmondást választó tanulók csoportja megbeszéli a választás indokát, és értelmezi a közmondásokat. A csoportbeszélgetés tapasztalatait a választott szószóló ismerteti az osztállyal. Ezt követően osztályszintű beszélgetés következik a barátságról.</p> <p>20 perc</p>	<p>Fogalom értelmezése, kommunikáció, vita, általánosítás, szóbeli kifejezőkészség, együttműködés</p>	<p>Csoportmunka – sarkok – 5 lépésben</p> <p>Frontális osztálymunka – beszélgetés</p>		<p>P3 (Közmondások a sarkokhoz) Kagan, 9: 8</p> <p>ragasztógyurma</p>

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	Tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
II/2 Saint Exupery a barátságról					
A	Antoine de Saint-Exupéry A kis herceg című regényének részletét a tanár olvassa fel. 10 perc	Figyelem, empátiás készség, szövegértelmezés	Tanári bemutató	D1 (Regényrészlet)	P4 (A kis herceg – részlet)
B	A tanulók önállóan olvassák el a regényrészletet. 10 perc	Értő olvasás, empátiás készség	Egyéni olvasás	D1 (Regényrészlet)	
II/3 Jókai a barátságról					
A	A Jókai-regény részletét a tanár olvassa fel. 15 perc	Figyelem, empátiás készség, szövegértelmezés	Tanári bemutató	D2 (Regényrészlet)	P5 (A kőszívű ember fiai – részlet)
B	A tanulók önállóan olvassák el a regényrészletet. 15 perc	Értő olvasás, empátiás készség	Egyéni olvasás	D2 (Regényrészlet)	
II/4 Irodalmi részletek értelmezése					
	Az osztályt két nagy csoportra bomlik. Az egyik társaság a Saint Exupéry-, a másik a Jókai-regény részletével foglalkozik. A nagycsoportokon belül 3-4 fős kiscsoportok alakulnak. Minden csoport megkapja az egyik regényből származó kulcsmondatokat (D3). A kiscsoportokban ötletroham formájában összegyűjtik gondolataikat a kulcsmondatokról. A csoport jegyzője írásban rögzíti a felmerülő ötleteket.	Szövegértelmezés, képzettség, kreativitás, általánosítás, kommunikáció, együttműködés	Csoportmunka – ötletroham frontális megbeszélés tanári moderálással	D3 (Kulcsmondatok) D4 (Értelmező kérdések)	Csomagolópapír, filctollak, ragasztógyurma

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	Tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
	Összegyűlnek azok a csoportok, amelyek azonos regénnyel dolgoztak. Megbeszélik ötleteiket. A megbeszéléshez felhasználják a kulcsmondatokhoz tartozó értelmező kérdéseket (D4). Megbeszélésük eredménye felkerül egy poszterre. A két nagycsoport szóvivőt választ, akik bemutatják a megbeszélés eredményeit az osztálynak. A megbeszélés tapasztalatai alapján folytatódik az osztályszintű beszélgetés a barátságról. 30 perc	Szövegértelmezés, képzettségszítás, kreativitás, általánosítás, kommunikáció, együttműködés	Csoportmunka – ötletroham frontális megbeszélés tanári moderálással	D3 (Kulcsmondatok) D4 (Értelmező kérdések)	Csomagolópapír, filctollak, ragasztógyurma
III. AZ ÚJ TARTALOM ÖSSZEFOGLALÁSA, ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS					
III/1 Összefoglalás					
A	A gyerekek csoportokat alkotnak. Minden csoport alkot egy élő szobrot, amely a barátságot fejezi ki. A többiek elmondják, hogy mit olvasnak le a szobrokról. Az „alkotók” összevetik elképzeléseiket az elhangzott véleményekkel. 15 perc	Önkifejezés, lényegkiemelés mozdulatokkal, a látottak értelmezése, együttműködés	Csoportmunka – dráma-játék Frontális osztálymunka – beszélgetés		P2 (Szoboralkotás – játékleírás)
III/2 Értékelés					
	A tanulók körben ülve elmondják, hogy milyen érzéseik támadtak a foglalkozás során. 15 perc	Érzelmek verbalizálása, kommunikáció	Érzéskör, az egész osztály együtt		

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	Tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
B	Beszélgetés a barátságról a következő kérdések alapján: „Mit tudtál meg ma a barátságról?” „Kiből lesz a jó barát?” „Melyek a számodra legfontosabb tanulságok?” 15 perc	Véleményalkotás, kritikai gondolkodás, önkifejezés	Frontális osztálymunka – beszélgetés		
III/2 Értékelés					
	A tanulók körben ülve elmondják, hogy milyen érzéseik támadtak a foglalkozás során. 15 perc	Érzelmek verbalizálása, kommunikáció	Érzéskör, az egész osztály együtt		

TANÁRI SEGÉDLETEK

P1 – Vakvezetés – bizalomjáték (játékleírás)

A játékosok párban állnak, egyik a vezető, másik a világtalan. Körbevezetik egymást a teremben, a bent lévő tárgyakat megérintik. (Egymás érintésének módját megválaszthatják maguk is, például könyök gyengéd fogásával stb.) Az idő felénél szerepet cserélnek. A vezetők ügyelnek arra is, hogy a párok ne ütközzenek egymásnak, a mozgó párok lehetőleg ne zavarják egymást. A vezetés némán történjen. Nagyobb bizalom mellett elég, ha egymás ujjait érintik csak. (A serdülők érzelmi állapotaira tekintettel a játék játszható csak önkéntes jelentkezőkkel, illetve csak fiú és csak lány csoportokban.) A ráhangoló játékhoz kendő használata ajánlott.

P2 – Szoboralkotás: a barátság szobra (játékleírás)

A kialakult csoportok megalkotják egy szobrász és a tagok segítségével a barátság szimbolikus szobrát. Egy tanuló a szobrász, ő alakítja tetszés szerint a szoborcsoportot. Magának is elképzeli egy helyet, s amikor kész, beáll a csoportba. A szobrász megosztja a csoporttal beállítása indokait. A „Ki nem érzi a megfelelő helyen magát?” kérdésre a csoport tagjai szóbeli indoklással helyet cserélhetnek. A csoport minden tagja kapjon lehetőséget indoklásra, hozzászólásra.

P3 – Közmondások a „sarkok”-hoz

Addig a barátság, míg zsíros a konyha.
Nehezebb a barátságot fenntartani, mint megkötni.
Nem igaz barátság, mely könnyen elmúlik.
Madarat tolláról, ember barátjáról ismerni meg.

P4 – Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg (részlet)

Akkor jelent meg a róka.

– Jó napot! – mondta a róka.

– Jó napot! – felelte udvariasan a kis herceg. Megfordult, de nem látott senkit.

– Itt vagyok az almafa alatt – mondta a hang.

– Ki vagy? – kérdezte a kis herceg. – Csinosnak csinos vagy...

– Én vagyok a róka – mondta a róka.

– Gyere, játsszál velem – javasolta a kis herceg. – Olyan szomorú vagyok...

– Nem játszhatom veled – mondta a róka. – Nem vagyok megszelídítve.

– Ó, bocsánat! – mondta a kis herceg. Némi tűnődés után azonban hozzátette: – Mit jelent az, hogy „megszelídíteni”?

– Te nem vagy idevalósi – mondta a róka. – Mit keresel?

– Az embereket keresem – mondta a kis herceg. – Mit jelent az, hogy „megszelídíteni”?

– Az embereknek – mondta a róka – puskájuk van, és vadásznak. Mondhatom, nagyon kellemetlen! Azonfölül tyúkot is tenyésztenek. Ez minden érdekességük. Tyúkokat keresel?

– Nem – mondta a kis herceg. – Barátokat keresek. Mit jelent az, hogy „megszelídíteni”?

– Olyasmi, amit nagyon is elfelejtettek – mondta a róka. – Azt jelenti: kapcsolatokat teremteni.

– Kapcsolatokat teremteni?

– Úgy bizony – mondta a róka. – Te pillanatnyilag nem vagy számomra más, mint egy ugyanolyan kisfiú, mint a többi száz- meg százezer. És szükségem sincs rád. Ahogyan neked sincs énrám. Számodra én is csak ugyanolyan róka vagyok, mint a többi száz- meg százezer. De ha megszelídítesz, szükségünk lesz egymásra. Egyetlen leszel számomra a világon. És én is egyetlen leszek a te számodra...

– Kezdem érteni – mondta a kis herceg. – Van egy virág... az, azt hiszem, megszelídített engem...

– Lehet – mondta a róka. – Annyi minden megesik a Földön...

– Ó, ez nem a Földön volt – mondta a kis herceg.

A róka egyszeriben csupa kíváncsiság lett.

– Egy másik bolygón?

– Igen.

– Vannak azon a bolygón vadászok?

– Nincsenek.

– Lám, ez érdekes. Hát tyúkok?

– Nincsenek.

– Semmi sem tökéletes – sóhajtott a róka. De aztán visszatért a gondolatára: – Nekem bizony egyhangú az életem. Én tyúkokra vadászom, az emberek meg énrám vadásznak. Egyik tyúk olyan, mint a másik; és egyik ember is olyan, mint a másik. Így aztán meglehetősen unatkozom. De ha megszelídítesz, megfényesednék tőle az életem. Lépések nesztét hallanám, amely az összes többi lépés nesztétől különböznék. A többi lépés arra készlet, hogy a föld alá

bújjak. A tiéd, mint valami muzsika, előcsalna a lyukamból. Aztán nézd csak! Látod ott azt a búzatáblát? Én nem eszem kenyeret. Nincs a búzára semmi szükségem. Nekem egy búzatábláról nem jut eszembe semmi. Tudod, milyen szomorú ez? De neked olyan szép aranyhajad van. Ha megszelídítesz, milyen nagyszerű lenne! Akkor az aranyos búzáról rád gondolhatnék. És hogy szeretném a búzában a szél susogását...

A róka elhallgatott, és sokáig nézte a kis herceget.

– Légy szíves, szelídíts meg! – mondta.

– Kész örömet – mondta a kis herceg –, de nem nagyon érek rá. Barátokat kell találnom, és annyi mindent meg kell ismernem!

– Az ember csak azt ismeri meg igazán, amit megszelídít – mondta a róka. – Az emberek nem érnek rá, hogy bármit is megismerjenek. Csupa kész holmit vásárolnak a kereskedőknél. De mivel barátkereskedők nem léteznek, az embereknek nincsenek is barátaik. Ha azt akarod, hogy barátod legyen, szelídíts meg engem.

– Jó, jó, de hogyan? – kérdezte a kis herceg.

– Sok-sok türelem kell hozzá – felelte a róka. – Először leülsz szép, tisztas távolba tőlem, úgy, ott a fű ben. Én majd a szemem sarkából nézlek, te pedig nem szólsz semmit. A beszéd csak félreértések forrása. De minden áldott nap egy kicsit közelebb ülhetsz...

Másnap visszajött a kis herceg.

– Jobb lett volna, ha ugyanabban az időben jössz – mondta a róka. – Ha például délután négykor érkezel majd, én már háromkor elkezdek örülni. Minél előrébb halad az idő, annál boldogabb leszek. Négykor már tele leszek izgalommal és aggodalommal; föl-fedezem, milyen drága kincs a boldogság. De ha csak úgy, akár-mikor jössz, sosem fogom tudni, hány órára öltöztessenem díszbe a szívemet... Szükség van bizonyos szertartásokra is.

– Mi az, hogy szertartás? – kérdezte a kis herceg.

– Az is olyasvalami, amit alaposan elfelejtettek – mondta a róka. – Attól lesz az egyik nap más, mint a másik, az egyik óra különböző a másiktól. Az én vadászaimnak is megvan például a maguk szer-

tartása. Eszerint minden csütörtökön elmennek táncolni a falubeli lányokkal. Ezért aztán a csütörtök csodálatos nap! Olyankor egészen a szőlőig elsétálok. Ha a vadászok csak úgy akármikor táncolnának, minden nap egyforma lenne, és nekem egyáltalán nem lenne vakációm.

Így aztán a kis herceg megszelídítette a rókát. S amikor közeledett a búcsú órája:

– Ó! – mondta a róka. – Sírnom kell majd.

– Te vagy a hibás – mondta a kis herceg. – Én igazán nem akarom neked semmi rosszat. Te erősködtél, hogy szelídítselek meg.

– Igaz, igaz – mondta a róka.

– Mégis sírni fogsz! – mondta a kis herceg.

– Igaz, igaz – mondta a róka.

– Akkor semmit sem nyertél az egészszel.

– De nyertem – mondta a róka. – A búza színe miatt. – Majd hozzáfűzte: – Nézd meg újra a rózsákat. Meg fogod érteni, hogy a tiéd az egyetlen a világon. Aztán gyere vissza elbúcsúzni, s akkor majd ajándéku elárulok neked egy titkot.

A kis herceg elment, hogy újra megnézzze a rózsákat.

– Egyáltalán nem vagytok hasonlók a rózsámhoz – mondta nekik. – Ti még nem vagytok semmi. Nem szelídített meg benneteket senki, és ti sem szelídítettetek meg senkit. Olyanok vagytok, mint a rókám volt. ugyanolyan közönséges róka volt, mint a többi száz-meg százezer. De én a barátommá tettem, és most már egyetlen az egész világon.

A rózsák csak feszengetek, ő pedig folytatta:

– Szépek vagytok, de üresek. Nem lehet meghalni értetek. Persze egy akármilyen járókelő az én rózsámra is azt mondhatná, hogy ugyanolyan, mint ti. Holott az az igazság, hogy ő egymaga többet ér, mint ti valamennyien, mert ő az, akit öntözgettem. Mert ő az, akire burát tettem. Mert ő az, akit szélfogó mögött óvtam. Mert róla öldöstem le a hernyókat (kivéve azt a kettőt-hármat, a lepkék

miatt). Mert őt hallottam panaszkodni meg dicsekedni, sőt néha hallgatni is. Mert ő az én rózsám.

Azzal visszament a rókához.

– Isten veled – mondta.

– Isten veled – mondta a róka. – Tessék, itt a titkom. Nagyon egyszerű: jól csak a szívével lát az ember. Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan.

– Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan – ismételte a kis herceg, hogy jól az emlékezetébe vésse.

– Az idő, amit a rózsádra vesztegettél: az teszi olyan fontossá a rózsádat.

– Az idő, amit a rózsámra vesztegettem... – ismételte a kis herceg, hogy jól az emlékezetébe vésse.

– Az emberek elfelejtették ezt az igazságot – mondta a róka. – Neked azonban nem szabad elfelejtened. Te egyszer s mindenkorra felelős lettél azért, amit megszelídítettél. Felelős vagy a rózsáért...

– Felelős vagyok a rózsámért – ismételte a kis herceg, hogy jól az emlékezetébe vésse.

P5 – Jókai Mór: A kőszívű ember fiai (részlet)

Midőn Ödön hátranézett, akkor vette észre, hogy a félretért ordas a nádberek sűrűjében megkerülte az ő állását, s észrevéve, hogy tova egy másik férfi vesződik harcképtelenül, azt igyekszik megrohanni, kitörve a nádsűrűből Leonin irányában.

Ödön nyílsebesen vágatott vissza Leoninhoz.

Csaknem egyenlő távolból rohantak oda: ő és a farkas.

Leonin látta mindkettőjüket, s nyugodtan fúrta a lyukat korcsolyája szíján.

Ha Ödön megmenti, jól van; ha nem mentheti meg, féllábon korcsolyával úgysem védheti meg magát. Ránézve az volt az életkérdés, hogy korcsolyáját ismét felköthesse. A többi Ödön dolga.

Ödön ordított dühében, midőn a fenevadat barátjára rohanni látta. Minden erejét megfeszíté, hogy elvágja útját a dúvadnak. Az pedig fejét folyvást felé fordítva, rohant biztos zsákmánya irányában.

Csak egy szökés még a farkas részéről, csak egy lökés még a korcsolyával, és a követ-kező pillanatban Leonintól félőlnyi távolban egy összegubancolt tömeg hentereg a jégen, itt egy láb, ott egy bozontos fark, itt egy kesztyűs kéz, ott egy vérben csattogó száj, mind a ketten átestek egymáson, ki hol érte ellenfelét, ott vágva, harapva, ragadva – késsel, foggal; körömmel, hemperegve, hol fel, hol alul.

Hanem, aki végre felkelt: az Ödön volt; handzsárja markolatig véres; bőrbekecse összevissza hasogatva. A farkas ott nyúlt el a jégen, összeszúrva-vágva, s tajtékozó fogait csattogtatva össze végvognaglásában.

– Hopp! Ez megvan! – kiáltá Ödön korcsolyáira állva.

– Ez is megvan! – felelt rá Leonin. Újra fel volt csatolva korcsolyája. – Köszönöm, bajtárs.

Azzal kezeiket nyújtották egymásnak, s ismét együtt sikamlottak tova a jégen a távol-ban látott füstoszlop felé.

Egyszer Ödön háta mögé tekintett.

– Nézd, a csorda elmaradt mögöttünk.

Leonin is hátranézett.

– Igazán.

A nagy farkascsoport tétovázva maradozott el mögöttük a havon, s úgy látszott, mintha visszatérésről gondolkoznák.

– Ezek eszükre tértek – mondá Ödön.

– Nem éppen – szolt Leonin. – Hanem érzed ezt a keserű füstszagot? Ott, ahol a füstöt látod, nyers farkasbőrt tettek a tűzre; azt a farkas nem szívvelheti, attól maradoznak el rólunk. Most már nyugodtan haladhatunk odább. Ott kozák őrtanya lesz a parton.

Ettől fogva a két ifjú egész nyugalommal folytató korcsolyaútját a folyam mentében. A fenevadak még egyes üvöltő kardalt bocsátottak utánuk; de f hagytak az üldözéssel. A két úrfi nevetve biztatta egymást. „Ez mulatságos egy nap volt!”

Nemsokára feltűnt előttük a kozák őrtanya, a jégre épített fakunyhó, mely állomásul szolgál az államposta szánjainak. A parton voltak a lovak istállói és egy egész sor kunyhó: a halászok rögtönzött kunyhói, kik ez évszakban tokot és vizát fognak a jég alatt.

A parton nagy őrtűz égett, orrtekerő illattal töltve el a környéket, s a tüzet guggoló emberek fogták körül.

Ödön több ölnyire előtte korcsolyázott Leoninnak, s az őrállomáshoz közeledve, egyenesen vágatott a tüzelők felé.

Nem vette tán észre vagy nem értette a nyelvet, amin azok kiabáltak felé: egyenesen iszamlott feléjük.

A vékony jég a lék fölött ropogott. Az odarohanó halászok, kozákok egy főt láttak a széttört lap alól fölmerülni.

Sietve ragadták meg csákyáikkal ruháit.

Leonin, mielőtt maga kikapaszkodott volna, a jobbában emelt testet rántotta fel a magasba.

– Ezt mentsétek!

Ez volt az első lélegzetvétele.

A körülállók hirtelen a lék partjaira rántották mind a kettőt.

Ödön meg volt merevedve, szemei lecsukva, és ajkai összeszorítva.

– Tízezer rubel annak, ki egy orvost hoz! – hörgé Leonin kétségbeesetten.

Egy ősz halász ölébe vette Ödön fejét.

– Én tízezer rubel nélkül is életre hozom, uram: vetkőztessük le és fektessük a hóra. – Hanem azt mondhatom neked, uram, hogy amit te ma megtettél a barátodért, azt nem egyhamar fogja valaki utánad csinálni.

Leonin átölelte Ödönt, és szaladt vele a part felé, míg havat ért, ahova lefektethető, akkor nekigyürkőzött a munkának. A jó emberek unszolták, hogy öltözzék föl elébb a kozák őrtűz mellett száraz ruhákba.

– Nem addig, míg szemeit kinyitva nem látom.

Minden öltöny jéggé fagyott rajta.